

Jumalateenistus Nõos P, 05.07.26 kl 11, 5. pühapäev *post Trinitatis*

Lektsioonid: Hs 2:1–8; Mt 16:13–19

Pihikõne: Jos 24:15

Jutlus: Ef 2:19–22

Laulud: 63 (1–3); 240 (1–4, 5); 288 (1–3); 245 (1–6)

Järelikult ei ole te nüüd enam võõrad ja majalised, vaid pühade kaaskodanikud ja Jumala kodakondsed, ehitatud hooneks apostlite ja prohvetite alusele, mille nurgakiviks on Kristus Jeesus ise. Tema, kelles kogu hoone kokkuliidetuna kasvab pühaks templiks Issandas ja kelles teidki üheskoos ehitatakse Jumala eluasemeks Vaimus.

Tänases kirjakohas võrdleb apostel Jumala rahvast pühakojaga, templiga. Suured pühakojad, mida ehitatakse aastakümneid või isegi -sadu ja mida aegade jooksul tuleb parandada ja ümber ehitada, koosnevad paratamatult eri materjalidest.

Meie enda kallis Nõo Püha Laurensiuse kirik on siin väga heaks näiteks. Teame, et meie kirik on tõenäoliselt rajatud 13. sajandil ja ka täna on selgelt näha materjalid, mida ligi 800 aastat tagasi kasutati: maakivist vundament ja suured põletatud tellised, hoolikalt laotud müürid ja võlvid. Sellele lisanduvad hiljem ehitatud kirikuosad nagu võib-olla 17. sajandil ehitatud käärkamber, 18. sajandi algul ehitatud torn. Siis kiriku 19. sajandil pea kogu ulatuses muutunud interjäär: rõdud, Martin Lipu aegne neogooti stiilis mööbel, tõenäoliselt aknad ja ukсед, altarisein ja orel. Eri ajastuid esindavad ka kirikus asuvad kunstiteosed: keskaegne pühitsusrist altari taga, 17. sajandi maalingud pikihoone võlvikuis, 19.–20. sajandist pärinevad altarimaal ja apostlifiguurid, 20. sajandil paigaldatud elektriküünlad koos tuleristiga kindral Ernst Põdderi mälestuseks. Ja palju muud.

Viimase 10 aasta jooksul aga on meie kogudus palju aega ja vahendeid investeerinud kiriku restaureerimisse ja paratamatult on seejuures kasutatud uusi materjale: kaasaegseid värve, hiljuti valminud katuse jaoks nt ka moodsaid rootsi katusekive, rääkimata elektrisüsteemidest, mis juba puhtalt ohutuse tõttu peavadki olema võimalikult moodsad.

Kõik see pikalt kirjeldatud detailide rida moodustab aga ühe terviku, meie kiriku, mis on ühtaegu kogu aeg seesama ja teisalt pidevas muutumises. Julgen üldistada, et kõik uued detailid ja materjalid, mida selle kiriku käigushoidmiseks on tarvitatud, on olnud kord uued ja võõrad. Siis on nad aga omaks võetud ja mõjuvad järgmistele põlvkondadele juba selle hoone juurde orgaaniliselt kuuluvana.

See kirikuhoone ei püsi ega taastu ilma nurgakivita – nii otseses kui ülekantud tähenduses. Peab olema midagi, mille peale kõik toetuda saab ja mis ühtlasi ka kõigele mõtte annab. On ju pühakodasid, mis on saanud sõdades ja muude õnnetuste tõttu kannatada (Jumal tänatud, et meie kirik pole pidanud seda läbi tegema!) ja mida järgmised põlvkonnad sellegipoolest taastavad või üles ehitavad. Tavalise hoone puhul poleks seda üldse tarvis teha, sest hoone asukoht ei sobi võib-olla enam inimeste elupaikadega. Kuid kiriku nurgakivi pole materiaalne, vaid on vaimne, vaimulik. Kui kirik on ehitatud Jumala teenimiseks, siis on selle nurgakivi Jeesus Kristus. Ja sellele nurgakivi toele saab alati rajada samasse kohta uue hoone, kiituseks igavesele Jumalale, kes on saanud inimeseks ja rajanud maa peale oma Ihu, Kristuse koguduse.

Kui nüüd pärast materiaalse kirikuhoone kirjeldust jätkatagi juttu kirikust kui vaimulikust organismist, siis ka selle puhul on ju tegu eri „materjalidega”. Apostel kõneleb meie tänases jutlusealuses kirjakohas kahest põhimaterjalist, millest 1. sajandi kirik koosnes: juudi- ja pagankristlastest. Jeesus ja tema jüngrid olid ju juudid, kuid varsti liitusid kogudusega juba ka mittejuudid.

Viimastest apostel meie kirjakohas kõnelebki, kui ta ütleb: „Järelikult ei ole te nüüd enam võõrad ja majalised”. Mittejuutide liitumine algkogudusega tekitas algul pingeid, kuid apostlid said Püha Vaimu toel neist pingetest üle. Jeesus ütleb Jh 6:37: „...kes minu juurde tuleb, seda ma ei aja välja...” Ja seetõttu pole võõras mitte ükski „materjal”, mitte ükski „detail”, mida kasutatakse

Jumala templi, Kristuse Ihu, koguduse jaoks. See, kes tuleb usus Kristuse kogudusse, ei saa olla koguduses võõras, isegi kui tema keel ja kombed on kogudusele võõrad. Küllap vormib suur Arhitekt ja Ehitusmeister, kolmainus Jumal need uued „materjalid” ja „detailid” orgaaniliselt tervikusse, mida kõrvaltvaatajad saavad üksnes imetleda!

Tänast pühapäeva tähistatakse meie kirikukalendri järgi ka kui apostlite pühapäeva. Meie tänases kirjakohtas ütleb apostel, et need materjalid ja detailid, millest enne kõnelesin, on ehitatud apostlite ja prohvetite alusele. Nurgakivi on muidugi Kristus ise, kuid alusena nimetab meie kirjakoht autor siiski just apostleid ja prohveteid. Miks siis just nii?

Oleme harjunud, et prohveteist kõneldakse VT-s ja apostleist UT-s. Ometi heidab varajane mittekanooniline (Piiblisest mitte jõudnud) kristlik kirjandus huvitavat valgust sellele, kuidas esinevad kõrvuti apostlid ja kristlikud prohvetid. Prohvetid figureerivad 1. sajandi lõpus algkoguduse elus ja tegevuses silmapaistvate ja äärmiselt tähtsate tegelastena. Nt 2. sajandi alguses Süüriast või Egiptusest pärineva „Kaheteistkümne apostli õpetuse” ehk „Didache” („Õpetuse”) kuueteistkümnest peatükist mitmes käsitletakse otsesõnu kiriku prohveteid. Nad olid tavaliselt kirikuid külastavad rändjutlustajad, mõnikord ka paikseks tegutsejad, keda kogudus ülal pidas. Sellised prohvetid („Didache” 13. peatükis nimetatakse neid ülempreestriteks) juhatasid jumalateenistust, eriti iganädalast armulauda, ning neil oli õigus kasutada sakramentaalset talitust läbi viies oma sõnu, mis polnud lubatud ametisse seatud piiskoppidel ja diakonitel. Selliseid prohveteid, ülempreestrid tuli kuulata sellise alandlikkusega, nagu oli kohane kuulata inspireeritud jumalikke sõnumitoojaid ning nende üle kohut mõistmine tähendas Püha Vaimu teotamises süüdi jäämist. Kohalikud piiskopid ja diakonid olid neist mõnes mõttes madalamal positsioonil.

Hiljem, vanas kirikus muutus kiriku organisatsioon kindlamaks ja tähtsamaks muutusid just needsamad piiskopid ja diakonid (neile lisandusid presbüterid, kellest on välja kasvanud vaimulikuseisus preestrid ehk õpetajad), kuid selline prohvetite vaim, millest „Didaches” ja mujal kõneldakse, jäi siiski kiriku aluseks.

Prohvet, kes annab kogudusele Püha Vaimus edasi Jumala sõnumeid, on kuulamisväärne ka tänapäeval ja selliseid prohveteid peaksid kuulama ka kiriku ametihed: piiskopid, preestrid ja diakonid või, laiemalt, kiriku vaimulikud. Küllap on selline kerge pinge prohvetluse ja „korrapärase vaimulikukonna” vahel kirikus ajast aega olnud. Meenutagem kasvõi 18.–19. sajandi vennastekoguduse liikumist, mille prohvetivaimust täidetud ilmikvendi sugugi mitte kõik ordineeritud vaimulikud rõõmuga ei tervitanud. Ja ka meie tänases kirikus hõõguvas liturgiatulis võib olla midagi sellisest pingest organisatsiooni juhtide ja prohvetivaimu vahel.

Nüüd sai pikemalt kõneldud prohveteist, kuna nende seostamine UT-ajastuga pole nii iseenesestmõistetav. Uustestamentlik mõiste „apostel” ei vaja aga niipalju selgitamist, sest tegemist on Jumala saadikuga, kelle ülesanne oli Jeesuse kaasaegse põlvkonna liikmena kuulutada evangeeliumi Jeesusest Kristusest, rajada uusi kogudusi ja külastada vanu. Üldiselt arvatakse Piibli põhjal, et apostleid oli märksa enam kui jüngerid: Paulus kõneleb UT-s enam kui 500 apostlist.

Meie kirjakoht aga annab lootuse, et kõik pinged, nii see, mida põgusalt ülal mainisin, kui ka kõik muud ületatakse selles Kristuse pühas Ihus kord niikuinii. Ütleb ju apostel meie kirjakohtas: „Tema [Kristus], kelles kogu hoone kokkuliidetuna kasvab pühaks templiks Issandas ja kelles teidki üheskoos ehitatakse Jumala eluasemeks Vaimus.” Järelikult, see Püha Tempel muudkui kasvab, nagu ka üks vana kirikuhoone, mida kogu aeg kaasajastatakse. Erinevad, vahel vastandlikudki elemendid integreeritakse ühte tervikusse ühe eesmärgi nimel ja seda kõike teostab Püha Vaim.

See hoone pole veel päris valmis ja seepärast ei pea muretsema, et kõik kirikus toimuv pole veel täiuslik. Täiuslikuks muutub see Püha Tempel alles tulevikus, millele vihjab Piibli Ilmutusraamat. Ja siis see polegi enam päris tempel, sest Jumal ise on siis selleks Templiks. Ütleb ju nägija Johannes Ilm 21:22–27: „Templit ma ei näinud seal, sest Issand, Kõigeväeline Jumal, on selle tempel, ning Tall. Ja linnale ei ole vaja päikest ega kuud, et need talle paistaksid, sest Jumala kirkus valgustab teda, ning tema lamp on Tall. Rahvad hakkavad käima tema valguses ning ilmamaa kuningad toovad sinna oma hiilguse. Tema väravaid ei lukustata päeval, ent ööd seal ei olegi. Ja rahvaste hiilgus ja au kantakse sinna sisse. Sinna ei saa midagi, mis on rüve, ega keegi, kes teeb jäledusi ja valet, vaid üksnes need, kes on kirjutatud Talle eluraamatusse.”

Seega, inimese ülim eesmärk siin elus saab olla vaid üks, saada oma nimi kirja Talle, Jeesuse Kristuse eluraamatusse. See on inimesele jõukohane ülesanne. Ja siis, kui juba seal eluraamatus kirjas ollakse, muutuvad teisejärguliseks kõik erinevused meie „materjalis” ja „detailides”. Küllap Jumal, suur Arhitekt ja Ehitusmeister suudab meid kõiki Eluraamatusse kantuid vormida suurejooneliseks ehitiseks, selliseks, mida me oma inimliku tunnetusvõimega ei suuda praegu ettegi kujutada!

Aamen.